

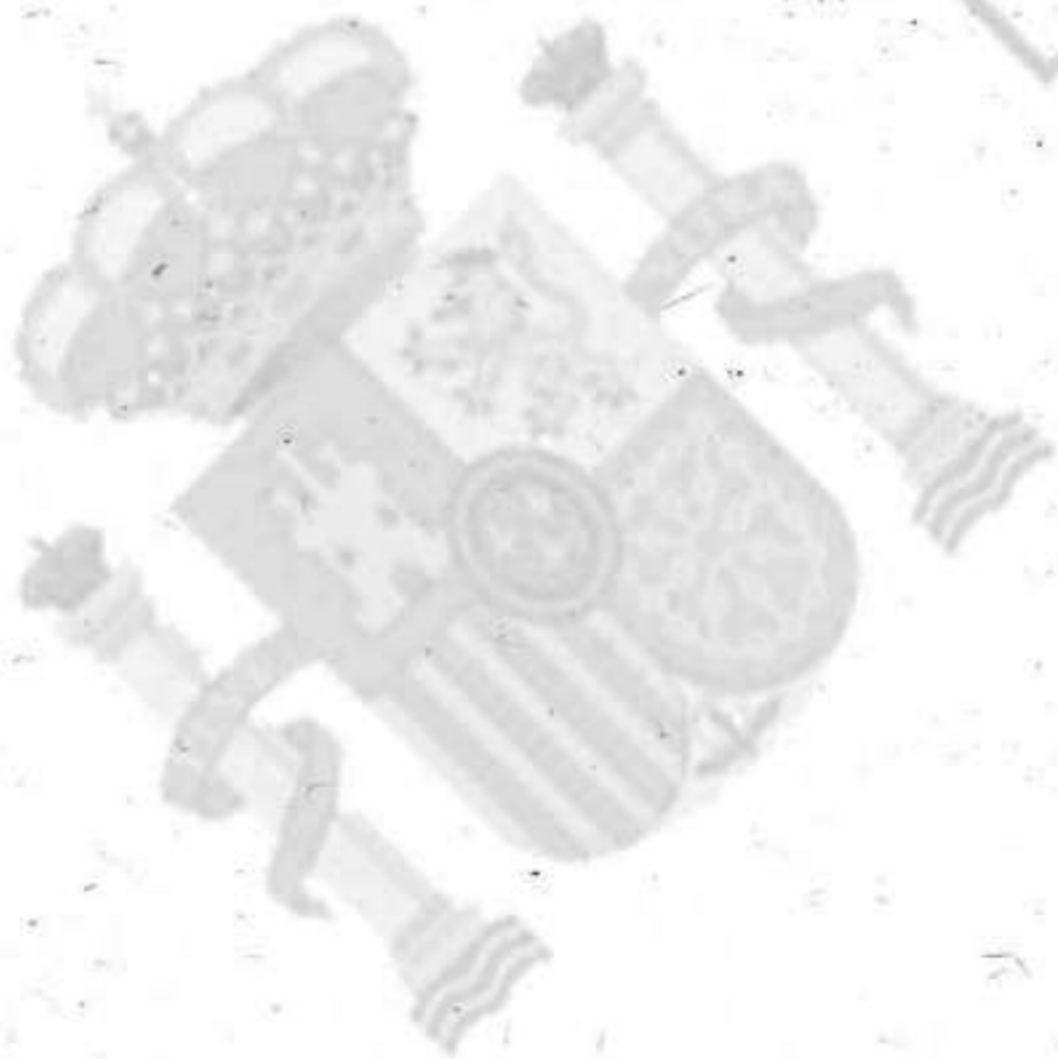
LA NOSTRA TERRA

MINISTERIO
DE CULTURA

ARTÍCULO 1

MINISTERIO
DE CULTURA

LA NOSTRA TERRA

MALLORCA

ANY II

1929

LA NOSTRA

TERRA

MINISTERIO
DE CULTURA

MALLORCA

LA NOSTRA

1990

INDEX

EDITORIALS

	Pàgs.
Primer Aniversari	I
Els Finestrals de la Seu	2
El IV Congrés d'Història de la Corona d'Aragó.	41
Les Criatures	81
Un altre finestral	82
Contrast.	121
La Porta Tapada	165
Els serveis sanitaris.	205
L'avantprojecte de nova Constitució	245
Els molins	285
Recordança	325
Camins nous	326
La Festa del Llibre.	365
Els edificis escolars.	405
Endreça	453

POESIA

<i>Andreu Fontirroig, Manuel</i>	—Boca de Cirera...	47
<i>Barceló, C. M., B.</i>	—Lletra a la germana.	10
<i>Carner, Josep</i>	—L'altre testament.	462
<i>Colom, Guillem</i>	—Horabaixa	89
	—Brindis de Tardor	530
<i>Esclasans, A.</i>	—Ritmes	254
<i>Ferrà, Miquel</i>	—Ran del Vas.	514
<i>Forteza Pinya, Miquel</i>	—Cançó (trad. de P. Verlaine)	16
	—Himne (trad. d'Edgard Poe).	431
<i>Grau Casas, Jaume</i>	—Tres benediccions (trad. de K. de Ka- locsay)	58
<i>Mayol, Maria</i>	—La Visita.	305
<i>Montoriol Puig, Carme</i>	—* * *	7
<i>Pons i Marquès, Joan</i>	—Elegia	367
	—Alma Glòria.	540
<i>Ramis d'Ayreflor, Joan</i>	—Impressió de Bruges	181
<i>Sagristà Vicens, Antoni</i>	—El molí abandonat	215
<i>Salvà, Maria Antònia</i>	—La Bella d'Agost (trad. de F. Mistral)	297
	—Pregària a Nostra Dona de la Salut	471
<i>Villalonga, A.</i>	—Pasqua	94

PROSA

	Pàgs.
A. P. Aguiló, Angel	—Lletra de Barcelona. 22
Busquets i Mulet, Jaume	—Llegendes Franciscanes (trad. de Maria Lluïsa Fiumi) 53
Canalias, Anna	—Una reminiscència musulmana en la rondallística mallorquina 533
Carner, Josep	—La meva única lliçó de grec 49
Chabàs, Joan	—Pedrís 207
Estelrich, Joan	—Madrigal. 96
F. V. B. Ferrà, M.	—Antecedents de la Qüestió Minoritària 226, 256
	—Lletra de Barcelona. 142, 263, 385
	—L'element emotiu en la Poesia Mallorquina 43
	—“De l'alba al migdia” 302
Forteza, Bartomeu	—L'abús pictòric del paisatge. 219
Forteza, Guillem	—Les determinants gòtiques de la Catedral de Mallorca 497
Galmés, Salvador	—Jaume I el Conqueridor i el Legislador 543
M. F. i G.	—Per un ca! (trad. de Guido Milanese) 83
Mallorca, Ramon de	—Hidroteràpia d'un “bolxevista” (id. id). 287
Maspons i Anglasell, F.	—Efemèrides Mallorquines 67, 101, 146, 188, 232, 267, 310, 348, 388, 432 i 472
Massutí Alzamora, M.	—La Unió Sagrada 517
Miquel d'Esplugues, P.	—El cicle alimentici dels éssers marins 337
Nicolau d'Olwer, L.	—Darreres pàgines d'una semblança de Verdaguer 247
Oliver i Domenge, P.	—Instantànies de Dalmàcia 8
Pons, Antoni	—Entre les dues conquestes: 1115-1229 519
Pons, Joan	—Joanot Colom i Cifre 407
Ramis Togores, R.	—Glossa al Conqueridor 465
Reparaz (fill), Gonçal de	—Mateu Obrador Bennàsser 12, 59, 90, 128, 185, 222, 249, 333, 371 i 429
Riber, Llorenç	—En Bartomeu Ferrà 123
	—¿La crisi del llibre català? 307
	—El comerç i la marina de Catalunya abans de la conquesta de Mallorca. 454
	—La nostra terra, temps enrera 3
	—Les primeres pluges. 327
	—* * * 541
Salom, Joan	—Mallorca envaïda per una mala herba. 183
Salvà, M. A.	—La meva escola (trad. de J. H. Fabre). 167
Samper, Baltasar	—Els Materials folklòrics d'Antoni Noguera a l'Arxiu de l'“Obra del Cançoner Popular de Catalunya” 209
Sans, Elvir	—Efemèrides Mallorquines 26
Sastre, Gabriel	—Analfabetisme 19
Serra i Reus, Antoni	—Anhels infinits 217
Soldevila, Ferran	—Catalunya-Mallorca 535
Thomàs, prev., Joan M. ^a	—El “lied” i el “bel canto” 329
Torrens de Pomar, Antònia	—Pels petits... i pels grans 494
Valentí, Joan I.	—La lluita contra la follia 132, 373
Valldeu, Joan de	—Personalitats de la Història. 63
Valls Taberner, F.	—Notes sobre Pere Martell i altres personatges del temps de Jaume I 537

	Pàgs.
Verdaguer, Joaquim	17
	427
Vidal, Damià	98

ELS LLIBRES

	Pàgs.
Ausoni, <i>Obres</i> , per R. R. T.	28
Plató, <i>Diàlegs</i> , per R. R. T.	28
L. A. Sèneca, <i>Lletres a Lucili</i> , Vol. I, per R. R. T.	29
Josep M. ^a de Sagarra, <i>All i Salobre</i> , per R. R. T.	92
Mn. Antoni Pons, <i>Règim polític de Mallorca al segle XIVe</i> , per R. R. T.	30
Daniel Martínez Ferrando, <i>Ciudades Marroquies</i> , per R. R. T.	69
Associació per la Cultura de Mallorca, <i>Almanac de les Lletres</i> , Any IX, per R. R. T.	69
Jordi des Recó (Mn. Antoni M. ^a Alcover), <i>Aplech de Rondayes Mallorquines</i> , per R. R. T.	107
Andrés Ferrer Ginart, <i>Corografía e Historia de las Baleares</i> , per R. R. T.	107
Fundació Bíblica Catalana, <i>La Sagrada Bíblia</i> , per R. R. T.	108
Obra del Cançoner Popular de Catalunya, <i>Materials</i> , Vol. II, per E. P.	150
Miguel Costa y Llobera, <i>Horacianas y Visiones de Palestina</i> , per F.	151
Gonçal de Reparaz (fill), <i>La plana de Vic</i> , per E. P.	152
E. Allison Peers, M. A., <i>Ramon Lull. A Biography</i> , per J. V.	152
Francesc Cambó, <i>La valoració de la pesseta</i> , per R.	153
M. T. Varró, <i>Del camp</i> , per R.	154
F. Maspons i Anglasell, <i>Tornant de Ginebra</i> , per R. R. T.	193
Victor Hugo, <i>Nostra Dona de París</i> , per R. R. T.	194
Pròsper Mérimée, <i>Carmen</i> , per R. R. T.	194
Maria Teresa Vernet, <i>Poemes</i> , per B. F. P.	236
P. Miguel Alcover, S. J., <i>El Conquistador y la isla de Mallorca</i> , per X.	236
Josep Pla, <i>Cambó</i> , Vols. I i II, per R. R. T.	274
Maurici Maeterlinck, <i>La vida de les abelles</i> , per R. R. T.	275
Myself, <i>L'art d'ensenyar Barcelona</i> , per R. R. T.	276
Bartolomé Ferrá, <i>Guia de Mallorca</i> , per R. R. T.	276
Bernat Oliver, <i>Excitatori de la pensa a Déu</i> , per B. F. P.	276
Mn. Joan Avinyó Andreu, prev., <i>Moderna visió del Lullisme segons la ideologia dels neo-lullistes hodierns</i> , per B. F. P.	313
Antoni Pons, <i>Pregons del XVIe segle a Mallorca</i> , per X.	314
Bartomeu Ferrà, <i>Proses i Poesies</i> , per X.	315
M. Massutí Alzamora, <i>Contribución al estudio de los Infusorios de la Bahía de Palma de Mallorca</i> , per F. de S. A.	316
J. Estelrich, <i>La Qüestió de les minories nacionals</i> , per R. R. T.	355
L. A. Sèneca, <i>Lletres a Lucili</i> , Vol. II, per R. R. T.	356
Polibi, <i>Història</i> , Vol. I, per R. R. T.	356
Alfons Maseras, <i>L'evasió</i> , per R. R. T.	356
Les Xilografies de Ca'n Guasp, per R. R. T.	358
Agustí Esclasans, <i>Primer Llibre de Ritmes</i> , per B. F. P.	394
"La Revue de Catalogne", per B. F. P.	395
Joan Maragall, <i>Elogios</i> , per R. R. T.	396
Francesc Cambó, <i>Les Dictadures</i> , per R. R. T.	396
Joan Santamaria, <i>Visions de Catalunya</i> , per R. R. T.	397
John Knittel, <i>Terres altes</i> , per R. R. T.	398
Joan Vallès i Pujals, <i>Hostes vingueren...</i> , per R. R. T.	441
Josep Conrad, <i>La follia d'Almayer</i> , per R. R. T.	441
Fontanelle, <i>Diàlegs dels morts</i> , per R. R. T.	442

	Pàgs.
Francesc de B. Lladó, <i>Els dos poders</i> , per R. R. T.	443
Obra del Cançoner Popular de Catalunya, <i>Materials</i> , Vol. III, per E. P.	548
F. de P. Navarro y M. Massutí, <i>Oceanografia, Plancton y Pesca de la Bahía de Palma de Mallorca</i> , per F. de S. A.	548
John Knittel, <i>Terres altes</i> , per R. R. T.	549
Prudenci Bertrana, <i>Proses bàrbares</i> , per R. R. T.	549
Associació per la Cultura de Mallorca, <i>Almanac de les Lletres</i> , Any X, per R. R. T.	550

RECVLLS DE FORA

Pàgines 32, 72, 110, 156, 196, 238, 278, 317, 359, 399, 444, 551

NOTICIARI

Pàgines 37, 75, 113, 159, 198, 241, 280, 320, 362, 401, 448, 554

CONCERTS, per E. P.

Joana Barceló,	37
"Trio de Barcelona",	75
David Nixon — Joan M. ^a Thomàs,	113
"Quartet Calvet",	159
Orquestra del "Montepío Músico Palmesano",	160
Samuel Dushkin—Serge Tarnowsky,	198
Horace Britt — Pere Vallribera,	241
"Quartet Ibèric",	280
M. Husson—P. d'Husson-Mayol,	320
Rafel Vich—Joan M. ^a Thomàs,	320
Jaime Kachiro — Narciso Figueroa,	401
Joan M. ^a Thomàs,	448
Raya i Lydia Garbousova,	554

EXPOSICIONS

Francesc Fiol, . . . per Ernest M. ^a Dethorey	37
Antoni Gelabert, . . . » . . . »	38
Arthur Byne, . . . » . . . »	39
Eliseu Meifrèn, . . . » . . . »	76
Ricard Opisso, . . . » . . . »	77
Exposició colectiva, . . . » . . . »	77
Tito Cittadini, . . . » . . . »	114
Alvè Valdemi, . . . » . . . »	115
Alexandre de Riquer, . . . » . . . »	115
Llorenç Cerdà, . . . » . . . »	115
Exposició colectiva, . . . » . . . »	116
Cristòfor Pizà, . . . » . . . »	160
Manuel Ramírez, . . . » . . . »	161
Elisabeth Ringer, . . . » . . . »	162
Joan Junyer, . . . » . . . »	198

	Pàgs.
Bartomeu Bauzà, per E. M. ^a D.	200
Miquel Llinàs, per E. M. ^a D.	200
Josep de Creeft, per B. F. J.	241
Margaret Hall Sweeney, per B. F. J.	242
Agustí Buades, per F.	448
Gabriel Comas, per F.	449
"Primer Saló de Otoño", per F.	554
Simeó Cerdà, per F.	556

DIBUIXOS

Arcs de la Plaça de la Quartera, per F. Salvà de L'Allapassa.	6
La Font del Sepulcre, »	57
Antiga murada i pont de la Porta del Camp, »	95
Campanar de Sant Felip Neri, »	145
Afores de la Porta del Camp, »	253
Panteons reials a Poblet, per Antoni Jiménez.	461
Sepultura actual del rei En Jaume, per B. Mas.	493
El Pi dels Montcades, per Bartomeu Ferrà	529

LÀMINES

I—El Rei En Jaume I, el Conqueridor	532/533
II—Entrada de les hosts de Jaume I a Ciutat.	540/541

IACOBO
ACQ. MAIORIC.
TVI MEMORES
TVI

1229 1929

LA NOSTRA TERRA

REVISTA MENSUAL DE LITERATURA, ART I CIÈNCIES

PRIMER ANIVERSARI

Fa un any que, amb certa temença, escrivíem les primeres ratlles d'aquesta Revista i exposàvem els nostres propòsits. I deim amb certa temença, perquè no teníem seguretat absoluta de poder-los realitzar.

Fa un any que LA NOSTRA TERRA veu la llum pública, i amb aquest temps no s'ha separat ni un punt d'allò que fou el seu programa fundacional. Hem procurat—com era el nostre propòsit—«coordinar els esforços dispersos, passar revista a l'activitat literària, artística i científica d'aquí i de fora d'aquí, encoratjar-nos mútuament, aportar la nostra cooperació, en fi, a l'edifici de la nostra cultura.»

Crèiem, quan gosàrem publicar LA NOSTRA TERRA, que era d'absoluta necessitat una Revista que fes conèixer la tasca realitzada pels mestres del passat i ens servís d'estímul, a nosaltres mateixos, per l'obra a realitzar. Quant a la primera part del nostre programa, no hem pogut fer més que iniciar-la. De vegades, fins i tot, ens ha mancat espai per la segona.

Quan LA NOSTRA TERRA sols era projecte embrionari, sabíem que podíem comptar amb un nombre més o menys extens de col·laboradors. Avui que veim imprès el sumari del primer any de publicació, podem dir que hem vist superar-se, agradablement, les nostres previsions i càlculs, i afegir que encara tenim en cartera altres signatures, que no hem pogut oferir als nostres lectors per manca d'es-

pai. Això és, sense dubte, la prova més evident que LA NOSTRA TERRA respon a una realitat; que la nostra Revista era necessària a un sector de l'opinió que pensa com nosaltres.

No volem, per aquest any que avui començam amb el present número, fer noves promeses als nostres lectors. Tenim, això sí, diversos projectes a realitzar i esperam, amb l'ajuda de tots, portar-los a efectivitat. Per tota la resta ens atindrem al nostre programa inicial com hem fet fins ara,

En donar, però, començament al nostre segon any de publicació, hem de agrair, una vegada més, a la Premsa en general i als nostres lectors i anunciants, les deferències i atencions que amb nosaltres han tengut, i al mateix temps, enviar-los les nostres salutacions d'any nou.

ELS FINESTRALS DE LA SEU

Llegim a «La Ultima Hora» del dia 25 la brillant rectificació dels senyors que integraven la Comissió assessora de la Capítular. Hem llegit amb gust el dictamen d'aquests senyors i ens sembla ben orientat. Llàstima de certes faltes de contundència que foren les que donaren lloc a que la Comissió capítular pogués inclinar-se, encara, per la casa Granell, després de l'antecedent dels finestrals de la nau central que posaven la dita casa en completa evidència. Llàstima també que hagin hagut de mester tant de temps per convèncer-se que, en el fons, les nostres protestes eren massa raonables i queien del seu pes.

La nostra terra, temps enrera

I

ESPLÈNDIDAMENT editat, no fa gaire que ha sortit un bell i sump-
tuós volum: *Sobiranes de Catalunya*. Tres monografistes ad-
mirablement documentats, de primera mà, estudien tres Reines de
Catalunya-Aragó. El Dr. Josep Maria Roca estudia l'enigmàtica
figura de Sibília de Fortià, darrera muller d'un Rei tan obstinada-
ment nupcial com fou Pere el Cerimoniós. Ferran Soldevila estudia
la suau figura de la Reina Dona Maria de Castella, muller estèril
i viltinguda d'Alfons V, el Magnànim. La Dra. Ulla Deibel estudia
la Reina Elionor de Sicília, objecte d'un amor que durà tota la vida.
Aquesta obra surt sota una protecció generosa: la de la Fundació
Concepció Rabell. Venturosos els diners quan es fan intel·ligents!
Venturosos els rics de la terra que, després que són morts, encara
segueixen fent bé. Sense aquesta pòstuma generositat no haurien
pogut sortir obres com aquesta, que són honor de qualsevol cultura
i són mirall de qualsevol bibliografia. Els diners despesos en me-
cenatges no sempre són diners perduts. El fundador d'aquesta con-
fraria, que va prendre el seu nom, no va fer mal negoci. Donà
a Horaci una fonteta, un bosquet d'alzines i les ruïnes d'un temple
vell: els tres Llocs Sants de la naturalesa. Horaci, en canvi, va
dirigir-li l'oda

Mecenas, atavis edite regibus.

Mecenas donà a Horaci el bell-viure. Horaci donà a Mecenas la
immortalitat.

Quina diferència entre aquestes tres dones monografiades! Sibí-
lia de Fortià, que abans d'ésser muller legítima de Pere el Cere-
moniós fou la seva amistançada, segons les darreres verificacions,
als ulls de la posteritat pogué semblar com una espècie de Macbeth,

de les mans petites de liri que no podrien rentar ni totes les aigües de la mar, ni tots els aromes de l'Aràbia. D'aquesta suposada taca de sang i d'aquesta injusta suposició de crim i de parricidi, n'és ben neta i la història la n'ha hagut d'absoldre. La Reina Maria és *La Perfecta Casada* de la dinastia. El marit la postposa i ella segueix devotíssima del marit. El marit s'allunya d'ella obstinadament i ella més obstinadament se'l fa present amb fineses. Absent ell a Itàlia i destorbat Déu sap per qui (la història també ho sap!) de l'amor de la muller, trobant sempre excuses de l'absència, ella li tramet presents d'amor i sospirs que els vents esquincen pel camí, o bé cauen desmaiats i naufraguen en la mar amarga. És lletja, pero és pacificadora. És estèril pero té dolçors maternals. Demana el llibre sagrat: *Qui trobarà una dona forta?* La Reina Maria és aquesta dona forta. És reina manllevada i estima els vassalls del seu marit, com si fossin naturals i propis. Regeix els seus pobles amb braç fort (ella, la dona, malalta sempre!) i amb ceptre que és alhora amorós i rígid. Li agraden les fruites de Mallorca. D'una sola vegada envia a demanar, cincents préssecs. Una altra vegada se fa venir d'aquí confits i codonyat. També compota de fruites, que ella encarregava que compressin a l'apotecari Piquer o a l'adroguer Rafel Pena i sinó al metge Rafel Sunyer, que tenia obert establiment d'espicier. Les olives verdes i les tàpares de Mallorca li agradaven d'allò més i en volia sempre a la seva taula. En determinat viatge que feu a Mallorca el seu sonador d'arpa (era també ella filharmònica) Eduard de Vallseca n'hi va portar abundantament de tàparas i d'olives verdes, que estimulen la gana. La Reina tan prima i tan flaca, que heretà la xareca salut de son pare Enric *el Doliente* i la coneguda afició a les menges àcides de la seva mare, l'anglesa Caterina de Lancàster, devia fer-se la il·lusió que les olives sal-preses i les tàpares amb vinagre anaven bé al seu estòmac tan dèbil i tan incontinent.

Amava aiximateix les plantes i les flors de Mallorca. El dia 26 de juliol de 1416, la Reina de Catalunya-Aragó demana a Joan d'Olivella, cònsol dels castellans en el regne de Mallorca, que li trameti *alguns tests de murtra e de romaní e altres semblants coses*. Es veu que frissava de tenir-les i li demana que les hi enviï *com pus presentament porets e ab la primera fusta que vinga d'açà*. En Joan d'Olivella degué afanyar-se a servir el desig de la Reina, com és de creure. I encara va fer més. Li envià coses que ella no havia demanat. Li envià alfàbregues nostres. A mitjan octubre, la Reina li

comunica que ha rebut el viu present, i li diu que ha estat molt del seu gust *com sien molt belles e gentils* les plantes que li ha trameses. És sabut que el Rei Pere el Ceremoniós pompós com era i estufat, amava els gessamins valencians, *que fan la flor ampla e grossa*. La Reina Maria, la dona humil i suau, s'estimava més l'alfàbrega mallorquina que era ben bé un símbol de la seva virtut tan dolça com obscura. Per això en el seu funeral, el predicador del sermó fúnebre prengué aquelles paraules: *Ego quasi vitis fructificavi suavitatem odoris*. Això vol dir: Jo, com el cep, he fructificat suavitat d'olor.

LLORENÇ RIBER

DE LA CIUTAT VELLA

F. Salvà de l'Alapasse.

ARCS DE LA PLAÇA DE LA QUARTERA

* * *

“CANTANDO COME DONNA INNAMORATA...

DANT: PURGATORI, XXIX.

Cantant, cantant d'amor
oh, com se'm fa lleugera
la dolorosa via!

Cantant, cantant d'amor,
la negra nit que em volta
en albada es canvia!

Cantant, cantant d'amor,
la solitud mateixa
se'm torna companyia!...

I així, cantant d'amor,
m'ha d'estrényer en sos braços,
dolça, la mort un dia!

CARME MONTORIOL PUIG

INSTÀNTANIES DE DALMÀCIA

BOKA KOTORSKA (Bocche di Cattaro)

PRIMER terme: el lloc dels Quatre Cantons sota el cel de Nàpols, emmarcat de vegetació càlida i estremit per la nostra marinada.

Segon terme: muntanyes nues, rocoses.

Tercer terme: alça la seva testa blanca el Lovtxen, pic el més alt, oh paradoxa!, de la Muntanya - Negre.

Illeta de Sant Jordi. Banderes al vent. Avui n'és la festa.

Pèrast. Vells palaus abandonats, sense teulada. A través de les portes i les finestres, el cel. L'eura piadosa rejoyeneix els murs.

Xiprers, oliveres, vinyes, (excel·lent claret el de Dalmàcia), palmeres.

KOTOR (Cattaro)

Muralles que clouen la muntanya.

Cases amuntegades. Carrerons estrets.

Factoria i fortalesa.

El lleó de Sant Marc guarda la porta.

DUBROVNIK (Ragusa)

Ciutat tancada que rellisca vers la mar.

Harmonia de campanes

Ciutat de pedra grisa, bastida tota d'un cop, ha deturat el relotge de la història.

És una ciutat o és un museu? Sóc un ressuscitat o un figurant de cinema?

COSTES DE DALMÀCIA

Illes, penínsules, esculls, cales, estrets, culs-de-sac. El vaixell va obrint-s'hi camí apartant amb la seva proa muntanyes flotants.

Ruixim de pluja.

ILLA DE CÒRTXULA

Gira el vent. Primera ullada de sol.

Muralles, torres. Cloquer esvelt, carrat, punxagut. Art venecià, encara!

MAKARSKA

Mar tranquil·la. Sol batent.

La carena grisa fistoneja el cel tot blau.

Dones vestides de blanc, environat el cap d'un mocador vermell, ens ofereixen taronges sangonoses amb crits insistents.

L'últim revolt de la costa i

SPLIT (Spalato)

La muntanya es retira generosa, i una bella plana s'omple de conreus, de cases i de vil·les.

Hom hi respira a pit obert.

Ací, prop de la pairal Salona, Dioclecià hi bastia el seu palau. Palau o castell? Una façana a pic damunt la mar. Les altres tres obertes al camp. Gran; tan gran, que segles a venir ell serà tot un poble. Les cambres devindran cases; els corredors, carrers; el temple d'Esculapi, baptisteri; l'imposant mausoleu del fundador, catedral.

SIC TRANSIT GLORIA MUNDI

Dioclecià volgué bastir-se una tomba faraònica, eterna. Encara no havien passat dos segles, els seus ossos eren llançats—qui sabrà mai on?—i el monument erigit a la seva pròpia glòria esdevenia un fogar del culte que ell mateix havia perseguit i era consagrat amb les relíquies dels que ell havia martiritzat.

Després la ciutat desborda l'antic clos. Els murs rumbegen el lleó de Sant Marc. La Sereníssima hi basteix palaus i alfòndics.

L. NICOLAU D'OLWER

LLETRA A LA GERMANA

Bella tarda de bon sol,
d'un sol qui fa moixonies.
Ah germana, si venies...
Tot t'espera al meu redol.

Vegessis! va ploure ahir
i la soca de l'alzina
té un verdet de gespa fina
que enterneix... Vola el sospir

d'una brisa que entre els plecs
subtils de son vel de fada,
porta essències de besada...
L'herba en recull els batecs.

I els brins d'herba llüen com
—en fer mitja—tes agulles.
El bosc pensa en tu... Les fulles
resen, resen el teu nom...

Vinguessis! Fossis ací!
Una fulla cau, germana.
¿Cerca el teu front i demana
tos cabells com a coixí..?

Caminant he remogut
les estepes, i tot l'aire
va impregnant-se de llur flaire,
va embaumant ma solitud...

Que em daria de confort
si et tinguésses ben a la vora!
Santa olor! ¿Hi canta o plora,
germaneta, el teu record?

I m'atur a reposar
dalt el cim que els plans domina.
I plor un xic, Caterina...
Lluny, molt lluny, va obrint-se el mar.

B. BARCELÓ, C. M.

MATEU OBRADOR BENNÀSSER

(ESBÓS BIOGRÀFIC)

(Continuació)

DE tots i cada un d'ells rebé saludable influència. Com En Forteza, havia de fer vibrar la corda popular—amorosa, i a ell deu, com tota la resta de joves, la disciplina gramatical; d'En Jeroni Roselló la iniciació en el coneixement de la poesia alemanya, que s'afanyaren un i altre a transplantar al nostre terrer amb brivada primaverenca i sobre tot heretà l'amor i la devoció al nostre gran polígraf Ramon Lull, mereixent succeir-lo en la tasca meritòria d'exhumar els seus escrits de la pols i de la vergonya en què jeien, N'Obrador, com tots ells, segons nota agudament Sants Oliver hagué d'improvitzar-se també "fer omplir buits i tasques que no havien pogut presumir. Descobriren filons d'alta riquesa en el nostre passat intel·lectual; però, com que no hi comptaven amb tot això i no s'havien preparat ni feta una tècnica, tingueren de perdre molt de temps, caminaren amb incertitud i no pogueren deixar més que una obra interina, fitada a mitges, encara que vingués en gran part compensada per la força de la seva intenció i del seu patriotisme. De tots modos, varen conseguir això: obrir i descobrir els camins de la pàtria". (1) L'ànima de N'Obrador es desplejava dins aqueix ambient propici, carregat de vida i llum, estotjant-ne saba rica que s'expandiria quan vingués l'hora, en una floració sorprenent. Havien passat els anys de l'Institut; era arribat el moment de deixar aquell barri, aleshores brunzent com un eixam d'abelles remoroses durant el temps de curs, com ara devengut en un silenci monacal i abandonó impietós, per haver-se desplaçat el lloc d'estudis. Sensible la seva ànima a la veu de les coses, que el temps unguí de poesia perennal,

(1) *Mestres i amics*, pàg. 188.

no se'n degué allunyar sense portar-se'n un record amorosit. N'Oliver no sabé deseixir-se'n mai. "Un barri vertaderament inoblidable, aquell, s'exclamava, cap al tard de la seva vida. Els noms, per ells mateixos, ja ho diuen: carrer de Montisión, antic convent o residència dels Jesuïtes, abans de l'expulsió famosa, amb una església com Betlem i un edifici de dos claustres, espaiósíssim, que quasi ocupa mitja llargària d'aquella via, i uns carrers i carrerons transversals que es diuen carrer del Vent, carrer de les Escoles, carrer de la Sapiència, fins a la plaça del convent de Sant Jeroni, per on ja es troba la vella muralla i el bastió d'aquest nom. Tot és un prodigi de color. La plaça, plena de quietud; la fonteta que hi ratja; les botigues de teixidors, que conserven encara un rastre de gremi antic; la fatxada del col·legi de la Sapiència a mà esquerra i, com a front, la portalada de l'església de les Jerónimes... A l'altre enfront, el carrer de Montisión, que comença per aquella part amb el gran edifici del Seminari, i després un carreró, i tot seguit les tàpies de l'Institut i la porta del claustre petit, amb unes acàcies ploroses i eternament marcides, i dins d'aquest claustre el vell oratori, convertit avui en saló d'actes, amb la inscripció sobre el portal: *In nomine Jesu omni genu flectatur*.

Allà tot parla de temps escolàstics i de cultura teològica, de sùmules i promptuaris, de vitors i grans acadèmics. L'arquitectura enforteix aquesta suggestió amb tota l'ufana dels anys de Churiguera, amb les seves columnes salomòniques, i els seus panys de paret encoixinats i les seves vegetacions hiperbòliques.

¿Com serà possible, doncs, oblidar tot això que fou el marc o retaule de la nostra vida primera, durant cinc anys, on s'escolaren tantes hores, tants dies, tantes engúnies i tantes il·lusions? ¿Com oblidar tampoc el vell *claustre* de professors, amb el seu clàssic antagonisme entre els de lletres i els de ciències, representants els primers de la tradició amb totes les seves fogueres inquisitorials, i els segons del progrés, amb tots els seus llors i rams de victòria? (1)...

Els temps que els *montisionistes*, així s'anomenaven llavors els alumnes de l'Institut, tenien lliure, després d'una classe, tot esperant la següent el passaven a la *murada*, uns jugant, els altres passejant-se aplegats en estols, els llibres sota el braç, i el primer cigarret que es fumava, esquivada la vigilància dels pares, als llavis tot gesticulant i xerrant efusivament. La moderna urbanització ciutadana ha

(1) *Mestres i amics*, pàg. 172.

tirat a terra aqueix escenari, fent-ne un carrer i una plaça inurbana, on sols resta dreta una creu de pedra, que estava a l'altra part del fossó. Escoltau una volta més la descripció que N'Oliver en féu d'aquell paratge tan típic, que avui ja no hi es. "Sortim a la *Murada*—així es diu a Mallorca—per la part del temple. Les grans torres quadrangulars de l'antic castell s'afonaven dins el massís de la fortificació nova. Sobre el nivell del terraplè sorgia com una cella la volta de l'immens portal enterrat, ara amb sos matacans i sageres. A l'enfront s'estenien els bastions, els camins coberts, els fossos, glacis i esplanades, fins a les troneres del gran mur. Una catifa verda, brufada de florineues, cobria el terraplè, neta i brillant com un lavatge aquarel·lat. La flora característica dels baluards solitaris obria allà ses marguerides i sos botons d'or, entre valmes humits. Des d'aquella alcària queien al fossó anular les soperbes cortines inclinades de la fortificació, insertant-se en angles aguts, semblants a l'esperó de cuirats fantàstics. Agafades entre ses escletxes, tombaven les Meduses de les tapereres murals, amb flors nevades i moradenques, guarnides d'estranyes palpebres filamentoses. La Murada s'estenia amb desigualtat poligonal, estrenyent la ciutat, obrint aquí i allà ses grans portes ajegudes sobre els ponts i coronades d'àguiles altives, d'escuts imperials, segell dels Austries. Pels fossos passaven les aures, gemegant la cançó del cessarisme mort i movent les altes herbes parasitàries." (1) No cal insistir més sobre els diversos factors materials, morals que actuaren en la formació espiritual de N'Obrador, singularment en les insinuacions rebudes a classe i a casa de D. J. Ll. Pons, Bé es complavia aqueix d'aplegar entorn seu el jovent, commogut per fondes inquietuds, que cuidava de vigoritzar i aconduir amb el gran prestigi de mestre i d'amic. ¡Qui no entreveu l'eficiència d'aqueix contacte fecundant! Mr. Forcade observa acuradament: "Totes les vegades que una generació composta de gent jove resta encoratjada d'un alè generós i se sent cridada a les grans vocacions, es mitjançant associacions particulars on s'enforteix i fecunda.

El professor des de la càtedra no reparteix més que ciència gairebé morta; l'esperit vivent, el qui ha de fornir la vida intel·lectual d'un poble i d'una època es troba més tost dins els joves entusiasmes qui s'apleguen per manifestar-se llurs descobertes, llurs presentiments i esperances (2)."

Acabats els estudis de segona ensenyança N'Obrador comen-

(1) La Ciutat de Mallorca, pàg. 101.

(2) Revue des Deux Mondes, 15 febr. 1853.

çava amb veles plenes d'optimisme i juvenívola brivada, la vida universitària. L'any 1869 es matricula en qualitat d'alumne de Filosofia i Lletres. A la ciutat dels Comtes pogué ésser testimoni del gran desvetllament patriòtic i literari, que tot just s'era iniciat, empès per una força incontrastable, d'un poder gairebé taumatúrgic, capaç de tornar a nova vida una llengua i un poble. Si bé deixava amb recança a l'Institut alguns professors de gran cultura, retrobava a Barcelona, sobiranament compensada aqueixa pèrdua en molts dels capdavanters de la renaixença: En Rubió i Ors, que explicava Història Universal; Milà i Fontanals, Literatura; Vidal i Valenciano, Història Crítica d'Espanya i En Balari, grec; noms tots que han passat a la immortalitat i fulguren amb brillantors propis en l'horitzó llunyà de la Pàtria. Milà i Fontanals era aleshores venerat! Fou un mestre de mestres. Menéndez i Pelayo s'asseia als bancs de la seva aula i el seu esperit bevia llargament els mots de ciència que rajaven d'aquella boca, un poc premiosa, obrint-li perspectives no somniades. En Milà, tot seny i ponderació, era la més autèntica representació del pensament català. La Universitat de Barcelona era aleshores un fogar de cultura, que contrastava amb el rutinarisme i l'endarreriment dels altres centres docents de la península ibèrica. De l'atracció irressistible que En Milà exercia no se'n pogué sostreure N'Obrador. El seu nom fou recordat amb lloança, al pròleg del "*Romancerillo*" fet remarcable i d'una valor incalculable, puix tothom sap la gran avarícia amb què el Mestre solia prodigar els elogis. Aqueixa raríssima distinció servava els honors d'una primerenca consagració. En Milà, amb aquella mirada tan pròpia dels homes privilegiats, que s'endinsa fins a l'ànima per sorprendre-hi tots els tresors que hi coven, n'hi destrià en la de N'Obrador i de ben valuosos, i així l'associava a la realització d'alguna de les obres que, aleshores, portava entre mans.

ANTONI PONS

(Continuarà)

CANÇÓ

(DE PAUL VERLAINE)

La lluna blanca
brillar se veu;
de cada branca
surt una veu
sots l'enramada...
O dolça amada.

Reflexa, neta,
l'estany pregon,
la silueta
d'un sàlzer, on
la brisa plora...
Del somni és l'hora.

Un tendre i clar
recolliment
sembla baixar
del firmament...
És, o ma vida,
l'hora exquisida.

MIQUEL FORTEZA PINYA trad.

LA VIDA HUMORÍSTICA

LES BACTÈRIES DE L'AMOR

UNA de les coses que més hem d'agrair als moderns progressos científics és, sens dubte, el coneixement de la causa de la nostra mort.

Abans un se sentia morir de les tifòidees i estava tot preocupat. Què són les tifòidees? Per què les he agafades? I amb aquestes preguntes als llavis se n'anava a l'altre món.

Avui, gràcies a Ebert, Koch, Pfeiffer i altres il·lustres bacteriòlegs, hom pot morir amb tota tranquil·litat. Sabem l'origen de la malaltia, el nom del microbi, el seu aspecte i fins la seva dimensió. Amb aquests detalls un es mor optimista, fa memòria de tot el que un dia va llegir a l'Espasa i deixa fugir l'ànima amb un somriure d'orgull per la ciència moderna i per la Humanitat.

De poc ençà el tresor científic s'ha vist augmentat amb el descobriment d'una bactèria nova: el bàccil de l' enamorament.

Fins ara els coneixements sobre aquest assumpte eren desconcertants. Si un consultava els tècnics—que són aquells que no estan enamorats—un quedava més embadalit que abans. L' enamorament té palpables relacions amb les coses més diverses: amb les nits de lluna, les postes de sol, la remor del vent que passa entre els pins, les flors i, en certs casos, amb la manca de diners.

Esperits poc refinats i embulladors mesclaven les flors, les nits de lluna i la remor del vent amb les qüestions fisiològiques per formar les seves teories. S'ha arribat al punt (Werter ens perdoni!) de descobrir certa relació entre l' enamorament i aquesta processó d'infants que vénen de París.

Actualment, gràcies al Doctor Verliebt, descobridor del nou bàccil, la qüestió del l' enamorament ha canviat de tot. És un assumpte científic i perfectament definit entre les qüestions patològiques. No

cal ja escriure un *Ars Amandi*; seria un anacronisme. Faria el mateix efecte que escriure *L'Art de tenir mal de caixal*.

Jo em faig càrrec de la qüestió: les noies ens llancen bactèries amb llurs mirades, amb llurs somriures i amb el seu caminar. I un es contamina, ail, molt fàcilment. La malaltia és horrible. Un s'engrogueeix i sospira tendrament. Les bactèries corren pel nostre cos i ens fan desbarrar, escrivim poesies i ens agrada la música suau. És, doncs, una vertadera infecció. Els casos greus ens arruïnen. De vegades l'enamorament, com la pigota, ens deixa assenyallats per tota la vida.

Conegut el bàccil, coneguda l'etiologia. Per evitar el contagi no cal més que cloure els ulls, tapar-se les orelles i pensar en Unamuno, Keiserling o en una sogra.

Agafada la malaltia, no hi ha remei. L'antic procediment de cantar al peu de la finestra de l'Àimada i plorar tristament no és més que una petita milloria. Escriure poesies és pitjor. La vida moderna, per altra part, ha cercat altres pal·liatius: el cine, els tangos...

El Doctor Verliebt ens recomana el matrimoni com la única solució. Estam conformes. Crec amb sinceritat que la milloria serà ràpida. L'enamorament que era com un coet que ens volia enviar a les regions de l'ultra-sublim, cau en terra per no aixecar-se més. No hi ha dubte que si Romeu i Julieta haguessin usat el remei dos dies després de la seva coneixença, s'haurien estalviat moltes escenes patètiques,

Però, en veritat, els moderns tractaments radicals no són molt agradables. Tenen quelcom de cura de moro.

Crec sincerament que la Ciència no ha dit la darrera paraula sobre aquest assumpte. Esperem, doncs, que els progressos científics ens portaran qualche solució millor que podria ésser molt bé el matrimoni amb anestèsia.

JOAQUIM VERDAGUER

ANALFABETISME

SI ens fixam amb al mapa intel·lectual d'Europa ens donarem compte del paper poc airós i de la fonda depressió que en aquell representa Espanya. És clar que ens referim a l'analfabetisme i al fet d'estar el nostre país en els darrers graons de la gràfica.

Aquest problema té una importància capdal en el desenrotllament de la cultura d'un poble; no vol dir això que sigui el millor índex cultural d'un país, per bé que molts de fets pareix que ho afirmen. És cert que els pobles de major cultura d'Europa són els qui tenen menys analfabetisme; però és igualment cert que entre cultura i analfabetisme no hi ha sempre una íntima relació, tanta que vagin sempre juntes. N'hi ha prou amb un exemple: França té més analfabets que Suïssa, i malgrat això, té més cultura.

L'analfabetisme a Europa segueix unes lleis que podríem anomenar geogràfiques. Va augmentant de Nord a Mitjorn i d'Oest a Est. La mínima pertany als països escandinaus i la màxima als eslaus. L'ordre seria el següent: escandinaus, germans, anglosaxons, llatins i eslaus. Dels llatins l'ordre és aquest: Bèlgica, França, Itàlia, Espanya, Rumania i Portugal. Espanya doncs, té solament darrera Rumania i Portugal del grup dels llatins i els pobles eslaus. Com dèiem en el començament, està als darrers graons de l'escala europea de l'analfabetisme.

Hi ha poques publicacions amb estadístiques exactes sobre aquests problemes: les nostres deduccions naixen, sobretot, de l'obra publicada pel «Museo Pedagógico Nacional», d'algunes estadístiques oficials i d'uns treballs de l'Inspector d'escoles senyor Aranda.

Abans que tot podem escriure aquesta desconsoladora afirmació: Espanya te encara un 50 % d'analfabets. És clar que aquesta plaga no es reparteix amb uniformitat, segueix les mateixes lleis geogràfiques que hem notat dintre Europa, això és: augmenta de Nord a Sud i, en menys regularitat, d'Oest a Est; la mínima està al vessant del Cantàbric i la màxima al vessant mediterrani, allà amb

un 30 % i aquí amb un 75 % (Andalusia, Múrcia i també Canàries). Catalunya a una part i Castella a l'altra venen en segon terme.

Parlem d'un fet curiós: la poca diferència relativa entre l'analfabetisme urbà i rural; ens donarem compte de com escasseja la vida cultural a les poblacions si pensam que els analfabets dels medis rurals avantatgen sols amb un 10 % els urbans. Tanmateix no hi ha tampoc uniformitat en aquest aspecte, a províncies com Madrid, Toledo, Segovia i Àvila és més d'un 20 % la diferència, mentre que n'hi ha d'altres que quasi no es nota.

Las cinc ciutats de menys analfabetisme són: Santander, Bilbao, Madrid, Valladolid i Barcelona per aqueix mateix ordre; Santa Cruz de Tenerife i Lorca són les que tenen més analfabets.

L'analfabetisme, com a problema social, no és estàtic, evolucionaria. A tota Europa i a Espanya té, com és natural, tendència a desaparèixer; és, doncs, un problema transitori, i assolir un resultat negatiu és l'aspiració nacional. Pràcticament, a Alemanya i països escandinaus ha desaparegut. Hi ha altres pobles que ja no el tenen com a problema, atenent el seu percentatge. A altres nacions la desaparició és més lenta, com a Espanya. Atenent d'una manera simplista, sense relació, el nombre absolut de les estadístiques, veurem amb espant, que hi ha avui més analfabets que no fa cinquanta anys; però cal relacionar-ho i tenir en compte que la població espanyola ha augmentat en aquell temps uns 4'5 milions i, per consegüent, l'analfabetisme ha disminuït en un 20 % i, gràcies a Déu, segueix aquesta tendència amb una palesa celeritat aquests darrers anys.

A més, de les influències geogràfiques que fan repartir en manca d'uniformitat l'analfabetisme per Espanya, n'hi ha d'altres, per exemple l'edat, el sexe, les professions, etc., que no deixen de tenir importància. Entre les dones hi ha més analfabets que no pas entre els homes; les estadístiques marquen un 13 % a favor d'aquests; però és curiós d'observar que va disminuint més aviat entre les dones. Quant a l'edat, la xifra mínima està compresa entre els 21 i 25 anys entre els homes, i en les dones, entre els 16 i 20 anys; és clar que la màxima la portaran la infància i la vellúria. De les diferències causades per les altres influències no podem parlar-ne amb xifres perquè no hi ha estadístiques fetes.

* * *

Causas del nostre endarreriment: Els autors han escrit moltes

pàgines per veure d'aclarir-les; podríem reduir-les a les següents: la misèria del poble, el caràcter de la raça, la manca de mitjans de comunicació, el caràcter agrícola i rural de la nostra vida econòmica i social, la mala preparació i remuneració del Magisteri, etc. És molt possible que tots aquets fenòmens integrin el problema, però el més genèric i decissiu és, sense dubte, la falta d'escoles.

Per veure més clar això fem-nos les següents reflexions. ¿Per què serà que l'analfabetisme entre les dones disminueix més aviat que no pas entre els homes? Cotegem aquestes xifres: l'any 1850 les escoles de nines no passaven del 28 % i les dones analfabetes estaven en la proporció del 86 %; l'any 1910, el nombre d'escoles de nines era del 45 % i la proporció d'analfabets del 65 %.

Ho confirma també el fet que les Bascongades i Castella, que tenen més de 25 escoles per cada 10.000 habitants, són les regions de menys analfabets.

Notem les províncies on aquests darrers anys desapareix amb més intensitat l'analfabetisme, que són Catalunya i Balears, i veurem que es deu a l'activitat desplegada en la creació d'escoles.

Aquesta correlació també es nota comparant els mapes publicats per l'«Instituto Geográfico y Estadístico», sobre l'analfabetisme per províncies i el de l'«Oficina de Publicaciones y Estadísticas del Ministerio de Instrucción Pública», sobre el presupost que cada província despèn per ensenyança.

Manquen, doncs, escoles, moltes escoles. Entre totes les d'Espanya, públiques i privades, hi ha 36.277 escoles; la població escolar és de 4.277.968; repartida entre les escoles pertany a cada una 117 escolars, ¿és possible així l'obligatorietat? Comptant 60 infants per cada escola, serien necessàries 72.886 escoles; s'han de construir, si Espanya vol resoldre, com cal, el problema de l'analfabetisme, 36.609 escoles.

És clara i exacta la idea de l'Inspector d'escoles senyor Aranda; on hi ha mestres no hi ha analfabets; l'analfabetisme és fill de la pobresa de l'ensenyança, no del qui la dona.

GABRIEL SASTRE

LLETRA DE BARCELONA

MALGRAT d'ésser Barcelona una ciutat febril i inquieta, hom troba, de vegades, que no és prou gran ciutat encara. Això ens succeeix per estimar-la massa, per desitjar que sigui de cada dia una ciutat més important i més digna del mapa d'Europa.

No fa gaire, però, hem pogut palesar el molt que ja té de gran ciutat en veure com, després d'haver-se commogut tan dolorosament davant la mort d'Ignasi Iglésies, aquest trist esdeveniment anava perdent importància i, a la fi de pocs dies, gairebé ningú ja no en parlava. Això demostra que la ciutat té una vida intensa, que es preocupa pels nombrosos problemes que la realitat li planteja cada dia, que la seva atenció no es pot fixar gaire temps en un mateix afer, en un sol esdeveniment. En aquest aspecte, podem dir ben orgullosos que Barcelona, ja comença d'apropar-se en intensitat de vida ciutadana als grans centres de població europeus.

Ningú no ho negarà, si es pren la molèstia—plaentera molèstia, certament—de fer una passejada pel Montjuic. Aquesta muntanya, que fa pocs anys era completament feréstega, és ara un delitós jardí. A més de la dolça flaire de les flors i els pins, hi ha arreu un perfum civil que Barcelona ha portat al Montjuic.

L'esforç inaudit que representa l'Exposició, és difícil de comprendre sense una comprovació personal. La ciutat ha conquistat la muntanya, l'ha reclamat amb l'energia que es reivindica una propietat usurpada. El magnífic funicular que del carrer Nou us porta a dalt de tot, és un símbol d'aquesta gesta en la qual es barregen les flors amb el ciment armat i les construccions d'ànima de ferro.

La ciutat ha fet una artística romeria i ha embellit aquell paratge d'història tenebrosa. Hi han col·laborat els millors artistes catalans, entre els quals hi ha el notable escultor Felip Coscolla, que ha fet figures d'una grandiositat i un encert vertaderament admirables.

A propòsit d'aquest artista (nascut a Aragó i més català que

alguns catalans) cal fer esment de les prodigioses imatges religioses, en fusta policromada; que ha fet destinades a Osca. Hi ha un Crist i una Dolorosa d'una força dramàtica tan extraordinària, que poden posar-se—sense desmerèixer—al costat de les obres més famoses d'aquest gènere.

La nostra poesia s'ha posat el vestit de festa, amb l'aparició del primer volum de les obres completes d'En Maragall, que conté totes les poesies—algunes d'inèdites—del gran poeta, i de dos llibres d'elegies: el del poeta valencià Bernat Artola (digne ressuscitador de la severitat ausiasmarquiana) i el de Sebastià Sánchez-Juan, pletòric d'inquietuds modernes.

Com un pas (no tan ferm i segur com desitjaríem) vers el retrobament d'una èpica nostrada, Josep M.ª de Sagarra ha publicat el seu poema «El Comte Arnau», del qual diu l'autor que li ha costat sis anys de feina i els reclams editorials, que té deu mil versos.

Al mateix temps, Sagarra ha publicat una novel·la: «All i Salobre» el reclam de la qual es va fer sol gràcies a l'escàndol promogut pels gironins en publicar-se un dels seus capítols a un setmanari esquerrà de Barcelona. Cal dir, però, que aquest capítol ha estat molt modificat a l'hora de publicar-se el llibre.

El Premi Joan Crexells ha estat declarat desert. Això ha originat fortes polèmiques. Per la nostra part opinem que el fall del respectable Jurat no vol dir que a Catalunya no hi hagi bons novel·listes, car tots sabem que en tenim, gràcies a Déu; vol dir que aquests novel·listes tenen un alt sentit de la dignitat del seu art i—malgrat d'ésser crescut l'import del premi—s'han abstingut d'escriure una novel·la a corre-cuita. Estem segurs que l'any vinent el resultat del concurs serà tot un altre.

A Madrid, sota la direcció del professor Sáinz Rodríguez, es prepara la publicació d'una Biblioteca Peninsular (autors catalans i portuguesos) el primer volum de la qual serà la traducció espanyola d'«Els tres al·lucinats» d'En Puig i Ferrer.

L'expansió de la cultura catalana, s'ha concretat en tres empreses força interessants: una «Gaceta catalana» dins la «Gaceta Literaria» de Madrid, que ja ha començat a publicar-se des de primers d'any; la transformació en setmanari de la revista occitana «Oc», la qual sortirà aviat amb text occità, català i francès; i la pròxima aparició a París de «La Revue Catalane», que publicarà originals i crítiques de la nostra literatura, com també núme-

ros monogràfics dedicats als diferents aspectes de la cultura catalana.

Ha estat clausurada la II Exposició de l'Art litúrgic, que suscità molts comentaris favorables quant al seu interès. En canvi, ha originat apassionades polèmiques, el projecte de traslladar el cor de la nostra Catedral al presbiteri, i s'ha recordat sovint en el curs de les discussions el cas de la Seu de Palma.

Seguint la tradició anual, l'Orfeó Català va donar per Nadal el concert de cançons nadalenques. Una gentada enorme acudí al gloriós Palau, on per cert el fill del mestre Millet es revelà com a compositor notable.

Amb motiu dels trenta anys de la seva publicació, «La Veu de Catalunya» va publicar un número extraordinari, que constituí un exemplar admirable. Al nostre vell diari l'acompanyà aquell dia la simpatia i la veneració.

Obrers i estudiants, amb un esperit de renovació i cordialitat admirable, han llençat ja el setmanari «L'Estudiant», que ha obtingut una favorable acollida. Per bé que modestes i humils, aquestes revistes obtenen la indulgència i la simpatia de la generalitat del públic, al qual ja se li anuncia l'aparició d'una altra revista semblant, «Ginesta», que diuen serà quelcom encara més europeu i acabat. Una altra publicació s'anuncia també pel mes vinent: «Mirador», feta per un nombrós grup d'intel·lectuals.

De veritable èxit pot qualificar-se l'enquesta que des de les planes de «La Publicitat» dirigí En J. V. Foix a la nostra joventut. I això, no sols pel gran nombre de respostes rebudes, (més de 250), sinó per l'admirable valentia i fins pública audàcia d'elles que palesen una renovació espiritual i una sinceritat insospitada en el nostre jovent.

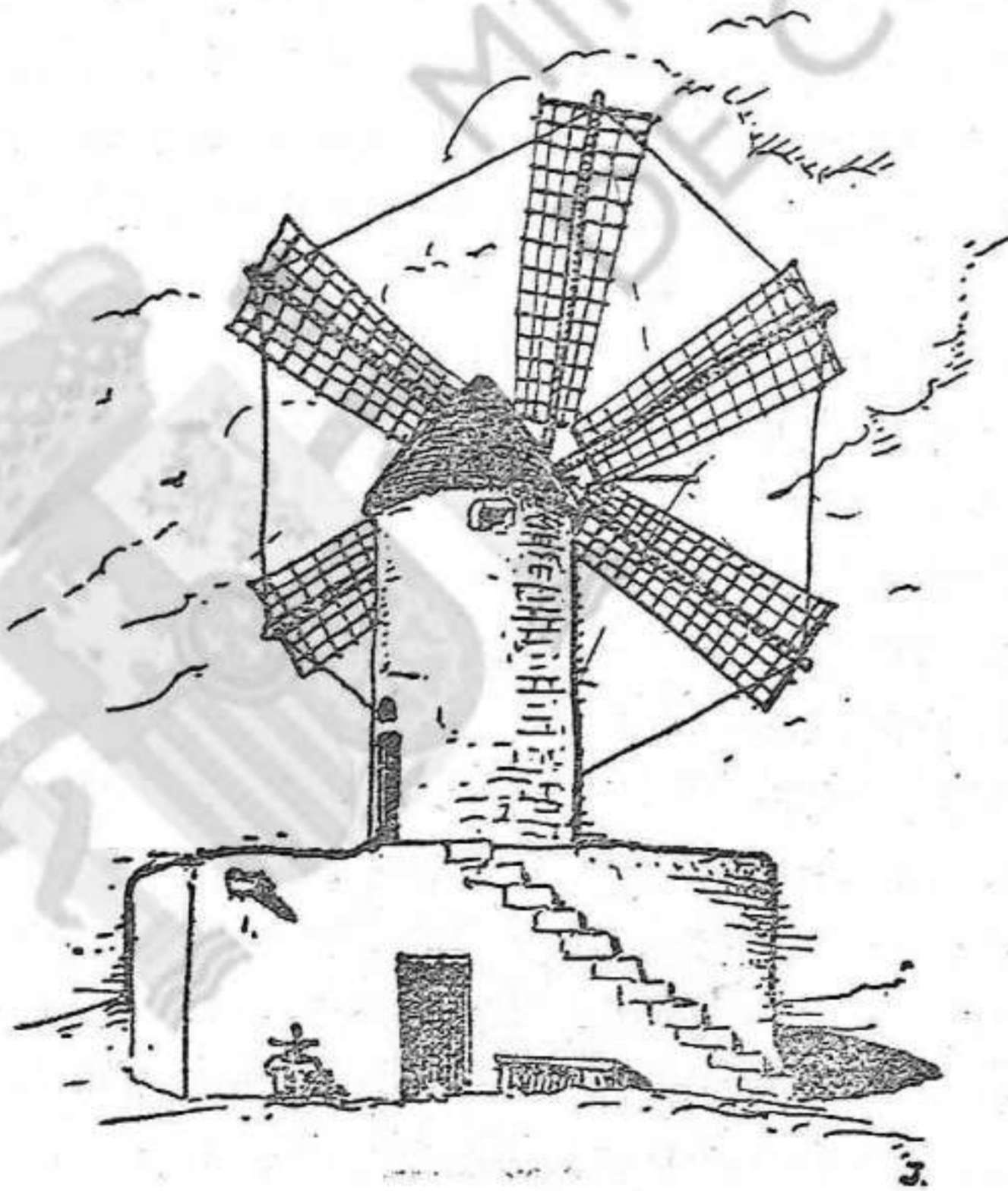
A l'Ateneu s'han celebrat dues vetlades a honor dels grans poetes T. Llorente i M. Costa i Llobera. En la primera, En Duran pronuncià breus paraules en lloança de l'obra de l'immortal valencià. En la segona, fou En Sagarra qui ens parlà de l'autor de les «Horacianes». A ambdues reunions assistí una concurrència nombrosa, que aplaudí amb entusiasme els oradors i la senyoreta Coscolla, la qual llegí admirablement una selecció de poesies dels poetes homenatjats.

I per acabar, esmentarem l'èxit assolit pel poeta Ramon Vinyes en estrenar al Novetats el seu magnífic drama «Qui no és amb mi...» L'actitud favorable del públic, demostra que ja s'ha

cansat de comedietes llagrimoses, de sainets poca-soltes i d'enginyós teatre de fistó.

Constatem amb veritable joia l'èxit d'En Vinyes, no sols perquè és de justícia, ans també perquè ens ha permès d'observar l'evolució del públic, el qual sembla que ja comença de saber on li estreny la sabata.

A. P.

EFEMÈRIDES MALLORQUINES

GENER DE 1230

“**I** al matí, Nós revisàrem les nostres coses: i volíem posar-hi ordre. I vegeu com ho arreglà Nostre Senyor: que tots els de la host trobaven tantes coses per pendre, que els uns no es barallaven pas amb els altres, puix cadascú es pensava ésser més ric que l'altre. I Don Ladro, un ric-home que estava amb Nós, ens convidà, i ens digué que un home seu l'havia vingut a veure i li havia dit que tenia una bona casa, i que havia adobat, per menjar, una bona vaca, i que allà podríem jeure. I Nós li diguérem que li ho agraïem molt, i que hi anéssim. I quan fou matí cap home de casa nostra tornà cap a Nós. ni després, per l'espai de vuit dies; que cadascú tenia ço que havia pres, i li agradava tant, que ningú no volia tornar cap a Nós.» (1)

Així clareja l'alba de la nostra dominació a Mallorca. El dia abans—31 de Desembre de 1229—entrava victoriós a la Ciutat Jaume I, i s'apoderava de la persona del rei moro, que «anava vestit amb la seva capa blanca, però duia vestit un gonió sota la capa, i al dessota duia vestit un guardacós de xapsir blanc.»

Una vegada que fou presa la Ciutat—com es desprèn d'això que abans queda transcrit—començà la disbauxa i la indisciplina, que no pogué, amb la seva autoritat, captenir aquell rei, que en dia de riquesa per tothom, acceptava el convit d'un tros de vaca adobada i llit extern. Es desferen els mals instints entre l'exèrcit invasor, i el pillatge s'obrí pas per obtenir esclaus i riqueses.

Inclús els rics-homes, s'acosten tots plegats a Don Jaume, i li exigeixen que «fes encant dels moros i del botí que hi havia, i de totes les coses.»

El Conqueridor resta sol al bell mig de la seva host; el Con-

(1) «Jaume I.—Crònica».

queridor resta sol entre els seus cavallers. Ara ja no ha de lluitar contra els moros, ara ha de combatre l'egoisme del seus. Troba refutació a totes les raons que ell posa. Els diu: «que l'encant duraria molt; i que valdria més que, amb la por que els sarrains tenien aleshores, hom conquerís les muntanyes.»

No valen les raons. «En Nuno, En Berenguer de Santa Eugènia, el bisbe de Barcelona i el sagristà, volien l'encant de tot plegat; i tots estaven avinguts, per tal com es pensaven enganyar tots els altres amb llur saber, perquè hi entenien més que els de la host, i aquests no sabien veure el que ells es proposaven.» Don Jaume acota el cap, i comença l'encant que tants desastres i conflictes els portà.

El Conqueridor no pot tenir fe, ni confiança en els cavallers que l'enrevolten; es malfia dels seus intents. Ja l'exèrcit de valents guerrers s'ha convertit en un exèrcit de mercaders. Ja no és sols el desig de plantar la Creu en terra d'infidels allò que anima l'empresa; al dessota es veu mal encobert el desig material de l'or.

No totes les accions dels nostres avantpassats, foren gestes cavalleresques, quan posaven els fonaments del regne que, més tard, havia de dominar fins al darrer confí mediterrani.

ELVIR SANS

E L S L L I B R E S

AUSONI.—*Obres*.—Vol. II.—“Fundació Bernat Metge”.—Barcelona.—113 pp.

El tom 33 de la no superada col·lecció dels clàssics llatins i grecs, la F. B. M., comprèn el volum segon de les *Obres d'Ausoni*.

El volum primer fou publicat en la primera sèrie de la F. B. M.—el tom 8—, incorporant així aquest poeta, que ha estat comparat a Virgili i Ciceró, a la nostra llengua.

No fou Ausoni poeta de gran originalitat, però el seu estil, tant en les produccions personals com en les que són fruit d'imitació, és d'una finor i una vivacitat notables.

Aquest vol. II de les seves “*Obres*” conté les següents matèries: *Ordre de les ciutats famoses*; *Tecnopègnion*; *el Joc dels Set Savis*; *sobre els Cèsars*; *Llibre dels Fastos*; *Enigma*; *Centó nupcial*; *Llibre d'epístoles i*, a més. un *Apèndix*.

La traducció ha estat feta per Carles Riba, el docte professor de la F. B. M., i per Mn. Antoni Navarro, l'antic rector de Montclar; i la seva tasca, com a propi de poetes, ens ha donat una versió d'Ausoni clara, amatent, plena de gràcia autènticament poètica. La traducció no queda freda i encarcerada, sinó plena de vivacitat i de ritme.

La revisió del volum ha estat a càrrec del Director de la F. B. M., En Joan Estelrich.

PLATÒ.—*Diàlegs*.—Vol. III.—“Fundació Bernat Metge”.—Barcelona.—166 pp.

La prematura mort del malaguanyat Joan Crexells va privar a l'actual generació literària de Catalunya d'un dels valors més alts i d'un dels esperits més nobles de la joventut estudiosa.

Home de diverses activitats espirituals En Joan Crexells no podia deixar de juntar el seu nom a l'obra magna de la F. B. M.; i li fou confiada la versió dels *Diàlegs de Platò*.

Dos volums havia ja publicats quan la mort va tancar darrera d'ell la porta irreversible, però un altre volum tenia ja quasi enllestit en morir, i comptava dedicar els dies de la convalescència a revisar la tasca.

La F. B. M. ha guardat un llarg dol al seu eminent col·laborador i passat aquell ha confiat la revisió que ell no pogué fer a Carles Riba i al professor de la Universitat, Serra Hunter, els quals han ocupat el seu lloc en la tasca més grata entre totes les diverses a què consagrà Crexells la seva activitat espiritual.

L'exemplar probitat de Joan Crexells—diuen Riba i Serra Hunter—ha fet la nostra tasca tan menys difícil com més delicada. No l'hem hagut de contradir en res; simplement continuar el seu treball des del punt en què restà interromput.

Voldríem—diuen al final de la cordialíssima advertència proemial—que es veiés en la nostra tasca no un homenatge; sinó purament una col·laboració.

Conté aquest volum III quatre diàlegs: Ió; Hípias menor; Hípias major, i Eutidem.

Cada diàleg és precedit d'una alligonadora "Notícia preliminar" on s'estudien els personatges i circumstàncies de l'acció i el contingut i característiques del diàleg, i d'un sumari d'aquest.

La primera part de la Notícia preliminar és una documentada prova de coneixement profund del filòsof grec i el sumari constitueix una pauta per a seguir l'obra de Platò.

Les dites Notícies preliminars són obra del Professor Serra Hunter i per la seva part Carles Riba ha enriquit la traducció amb unes notes aclaratòries molt escaients.

L. A. SÈNECA.—*Lletres a Lucili.*—Vol. I.—"Fundació Bernat Metge".—Barcelona.—130 pp.

El tom 35, és a dir, el 5.e de la 3.ª sèrie de la F. B. M. és dedicat a Sèneca, i és ja el cinquè volum que la F. B. M. dedica a aquell escriptor llatí.

El canonge de la Seu barcelonina Mn. Carles Cardó és qui ha pres sobre d'ell, la feina gens escassa de traduir, a la nostra llengua les obres de Sèneca.

Després dels tractats diversos ja traduïts per Mn. Cardó ha tocat ara el torn a les "Lletres a Lucili" l'obra sense dubte de més valor i també la que millor s'avé amb el temperament de Sèneca, moralista que amava la direcció concreta dels esperits, i que en cultivar el gènere epistolar dóna a les seves obres—aquestes "Lletres a Lucili"—una agilitat d'idea i d'expressió, que ha estat merescudament i unànime lloada.

En el lluminós estudi preliminar a la versió catalana d'aquestes "Lletres" Mossèn Cardó tracta del caràcter i cronologia de les lletres, del seu destinatari i de les fonts que ha utilitzat per a la seva versió.

Entre els comentaris figura el de no explicar-se el traductor que de les "Lletres a Lucili" se n'haja pogut treure la conseqüència que Sèneca s'havia convertit al Cristianisme, conversió que nega fundant-se en dos punts importants de la ideologia de Sèneca: el dubte sobre la immortalitat de l'ànima i la recomanació del suïcidi com a remei suprem dels mals sense esperança.

Aquesta traducció de Sèneca ha estat revisada pels Drs. Joaquim Balcells i Cebrià Montserrat professors a la Universitat i al Seminari de Barcelona.

JOSEP M.^a DE SAGARRA.—*All i salobre.*—"Biblioteca Catalònia".—Barcelona.—232 pp.

El poeta Sagarra és avui una de les gairebé permanents actualitats literàries de Barcelona.

Quan no és una obra teatral, és un poema o un llibre de versos o una novel·la allò que fa girar vers ell l'atenció col·lectiva; i darrerament el sopar d'homenatge que li fou ofert ha posat la seva figura a primer pla de l'actualitat literària.

Una de les obres que han motivat l'homenatge és la novel·la "All i salobre", un capítol de la qual, publicat al setmanari "L'Opinió", va alçar molta polsaguera.

Ara, en publicar-se la novel·la, en alguns sectors s'han aixecat veus de protesta contra el llenguatge, i tal vegada també contra les escenes més vives de la novel·la.

Josep M.ª de Sagarra que, segons ha dit Josep Pla, té una lira més gran que

la porta de la Catedral, tant en algunes de les produccions en vers, com en moltes de les de prosa, es complau de cercar els tipus, l'argument i l'acció de les seves obres en aquells sectors que, per la seva manera d'ésser, manco importància donen a las paraules gruixades i fins i tot a la descripció poc diplomàtica dels fets.

Al costat, però, d'això, si es vol considerar com un defecte ¡quina riquesa d'imatges! ¡quines descripcions d'autèntica poesia! ¡quins personatges l'aparició dels quals dóna relleu a l'obra!...

"*All i salobre*" és una novel·la que es compon magníficament amb el títol; tota ella té un gust fort i penetrant que arriba al fons de l'esperit i ens deixa l'ànima plena d'olor de marisc, de misèria i de vici sense grandesa.

MN. ANTONI PONS.—*Règim polític de Mallorca al segle XIVe*.—Estampa de Ca'n Guasp.—Ciutat de Mallorca.—40 pp.

Un opuscle reduït de pàgines, dens, però, d'interés històric i de documentació inclou el fruit esponerós de la tasca silenciosa i fecunda que Mn. Pons ve fent en els nostres arxius.

Una relació curiosíssima dels càrrecs político-administratius de Mallorca extreta del Memorial adreçat al Governador Roger de Montcada, que figura en el còdex *Jurisdiccions e Stils* dóna llum vivíssima sobre aquell període de la vida mallorquina.

El venerable "Bolletí" de l'Arqueològica va fruit les primícies d'aquest treball, que després ha pres forma editorial per satisfacció dels que s'agraden d'aquestes qüestions.

Cal citar també dins aquesta secció:

"*L'Auca del viatjant*", narració que té un regust tan viu i tan real que en diríem una autobiografia, en la qual es compten les peripècies d'un novell viatjant de comerç.

L'autor—P. Colomer i Fors—ha sabut extreure de la vida real del viatjant materials més que abastament per a construir una reeixida novel·la.

Editada aquesta per la Llibreria Catalònia, de Barcelona, duu a la portada un bell boix de Josep Obiols.

—"*Paradisos de paper*" és el títol d'un hermós i atractiu llibret d'un centenar de pàgines, que contenen un recull de reflexions sobre els llibres i la lectura.

Són autors de les reflexions recollides Paul Valéry, Ortega Gasset, "Xenius", Valéry Larbaud, Marcel Proust, Carles Soldevila i Josep M.ª López-Picó.

La tria d'aquests noms diu millor que tot comentari el valor d'aquest recull, editat per la Llibreria Catalònia.

Les il·lustracions—obra de Manuel Humbert—no desdiuen certament del text.

—La mort de Cristófor de Domènech va produir en la república de les lletres catalanes el sentiment que ha de causar sempre veure com desapareix un home, capaç de donar belles produccions, en plena maduresa de talent.

Ara, com un tribut a la memòria i a l'obra de Cristófor de Domènech, la Llibreria Catalònia ha editat, en un volum bellament imprès als tallers de J. Horta, una col·lecció de treballs sota el títol suggestiu "*L'oci d'un filòsof*."

Llegits d'una manera una mica fragmentària els treballs de Cristófor de Domè-

nech un ja s'adona que es tracta d'un home a qui escau dignament el títol de filòsof.

El tom porta, a més d'un retrat de l'autor, unes il·lustracions, plenes de gràcia, de Xavier Nogués.

—“Una noia d'avui dia” és una curta novel·la, que omple un opuscle de 70 planes de format reduït, de la que és autor Santiago Masferrer i Cantó, que demostra amb aquesta obra no ésser-li certament desconeguda ni la tècnica novel·lística, ni la traça per a tramatar una narració que es llegeix amb gust.

—La “Col·lecció Sant Jordi” ha publicat el primer volum de l’“Any Cristià”.

Mossèn Llorenç Riber—autor d’“Els Sants de Catalunya”—ha estat encarregat d’aquesta tasca i cal dir que si era l’indicat també n’ha sortit victoriós.

Precedeix al volum una carta, plena de conceptes ben plaents pel nostre paísà, del Cardenal de Tarragona, Dr. Vidal i Barraquer.

—Encara que sia una publicació filla de LA NOSTRA TERRA cal esmentar l’aparició de l’opuscle “Llorenç Riber i Campins” que conté la biografia que de l’il·lustre poeta va llegir a Campanet el nostre amic Guillem Colom i fou després publicat en aquestes planes.

—Anotem finalment la publicació d’un nou llibre del nostre amic i col·laborador el literat valencià Daniel Martínez Ferrando: es titula “Ciudades marroquies”.

Aquesta nova producció de l’autor de la “Guia Sentimental de Mallorca” és fruit d’un viatge pel Marroc, i ens proposam parlar-ne més detengudament.—R. R. T.

RECULLS DE FORA

A propòsit dels vocabularis de les paraules mallorquines i menorquines usades en la traducció de "Nerto", de Guillem Colom, i en el volum "Del Cor de la Terra", de Ruiz i Pablo, que figuren al final dels respectius llibres, el senyor Gaietà Rahola publica a "La Publicitat" uns comentaris sota el títol de "La unitat idiomàtica", dels quals n'extraïem els següents fragments, tot i expressant la nostra absoluta conformitat:

«Per a tots els que han mamat l'idioma català en terres de dialecte salat—s'anomena *salar*, a la marina de l'Empordà, el fet d'usar els articles *es* i *sa* i llurs plurals—i àdhuc aquells que, sense haver-hi nascut, han escoltat amb alguna freqüència la gràcia i la sonoritat del dialecte que senyoreja la quasi totalitat de l'Empordà marina, una ullada sobre el glossari amb què fineix l'obra "Del Cor de la Terra", no ens fa estrany gairebé cap dels mots menorquins que els editors han cregut necessari correspondre en català. Sense aquesta equivalència editorial, tots hauriem traduït, com el millor diccionari, les paraules *foranes* que conté el glossari. I és que gairebé tots els vocables tinguts per menorquins i els articles salats que els editors s'atreveixen a qualificar de *baleàrics*, flueixen vius, purs, sonors, francs, d'avui i de fa segles, als llavis de milers i milers d'empordanesos. Si els editors de l'aplec d'obres de Ruiz i Pablo en dubten, poden constatar-ho en tot moment, fent una passejada per la costa empordanesa, des de Blanes a Cadaqués. Veuran com els mots que desconeixien i que ignoraven que pertanyessin al català peninsular, s'usen i es parlen a quasi tota la banda de marina de l'Empordà, i àdhuc alguns dels mots amb caràcter exclusiu per a expressar la seva idea, i que no es pot escriure, almenys en el que fa referència al glossari comentat, de mallorquinismes i menorquinismes, de lèxic menorquí, d'articles baleàrics i d'altres particularismes que semblen impressionar els editors per la seva raresa i estranyesa, ja que, fet i fet, no són més que paraules catalanes i formes antigues d'expressió de la gent de la nostra terra, transportades a l'arxipèlag balear, però sense perdre's del tot el seu ús, en el país originari.»

Fa notar a continuació l'articulista la necessitat d'un diccionari complet de la llengua catalana i segueix dient:

«Si els mots dialectals catalans fossin cercats, estudiats i aplegats, i gaudissin d'un diccionari complet i veritable que fos un compendi del lèxic català històric actualment parlat àdhuc en les seves formes dialectals, no serien possibles equivocacions tan lamentables com la que comenten: al menys, no seria excusable que els editors de la Biblioteca Literària de l'Editorial Catalana, parlessin impunement dels *articles baleàrics*, referint-se a l'ús dels articles salats del nostre Empordà, i que es redactessin glossaris aplegant paraules com a pròpies i peculiars de les illes baleàriques, quan aquestes paraules ragen vives de llavis de catalans no insulars, i en alguns

casos constitueixen per aquests l'únic mitjà d'expressió de la idea que representen,

El resultat de tota aquesta imprecisió, és un garbuix i una confusió enorme per a tots els lectors que de bona fe llegeixen i estudien les esmentades obres. I el més dolorós, és que s'aconsegueix, als ulls cauts i incauts, d'enfondir les diferències, més aparents que efectives, entre el català peninsular i les formes dialectals, més en ús dins l'arxipèlag balear, quan, ben garbellat, les principals característiques que individualitzen els particularismes dialectals baleàrics—i que han servit no-res-menys perquè algú hagi parlat emfàticament de la llengua balear—es troben i són d'ús general al nostre Empordà, des d'on foren portades a les illes Balears. No és plausible, que una empresa com l'Editorial Catalana ignori l'existència del dialecte salat—la vera forma del primitiu català, segons Rovira i Virgili—i que contribueixi amb aquesta ignorància a dividir la llengua catalana i a presentar com a formes peculiars de la parla baleàrica, modismes i expressions que són l'origen, i formen part, encara, del verb de la nostra terra.»

* * *

En el local de l'“Ateneu Barcelonès” el Teatre dels Poetes ha donat una sessió dedicada a Mossèn Costa i Llobera.

Féu el parlament acostumat En Josep M.ª de Sagarra i la lectura de les seves poesies anà a càrrec de Na Roser Coscolla, la qual les digué bellament amb la seva veu prima, suavíssima i plena d'entonacions d'emoció.

En Sagarra obrí la sessió i començà dient que Costa i Llobera és un dels casos de poesia més completa del període de Renaixement català. Fou, però, poc popular a Catalunya; si ho fou molt a la seva terra, d'altres, com Don Joan Alcover, ho foren més; però és el primer cas d'un home que s'acara seriosament amb el problema literari en un moment en el qual la literatura catalana es trobava en un estat de confusió.

En la seva joventut anà a Roma, on estigué estudiant tres o quatre anys, i un home com ell, de temperament per naturalesa aristocràtic, i fill de Pollensa, amb la seva finor de color, i l'aigua, i la pedra i la llum mediterrànies que inspiraren Horaci, Virgili i Teòcrit, que ell duia a la sang, es trobà a Roma amb la poesia de Carducci. Ell, però, era un cristià, no un místic, i davant del paganisme de Carducci es rebel·lava, com també, s'havia rebel·lat davant del d'Horaci; però el seu esperit meravellós féu seu l'esperit horacià, encara que Mossèn Costa i Llobera tenia d'Horaci una visió excessivament retòrica. No fou, però, acaramel·lat, sinó un home noble, pur i sà. No tingué ni orgull ni vanitat, sinó una por excessiva d'ell mateix. Creà formes noves en la poesia catalana, però sempre amb por, amb un control excessiu. El que el salvà, però, sempre en aquests moments fou la seva visió del paisatge. Era excessivament dur per emprar formes retòriques, però el paisatge és el que dona al seus versos, de vegades agres o freds, aquell perfum extraordinari que tenen.

Passa després a estudiar la producció literària del poeta, les Horacianes, somni de tota la seva vida, començades en la seva joventut a Roma, que hagué d'interrompre, però que després en la seva maduresa, quan coneguts ja “El pi de Formentor” i “L'arpa”, el seu nou era reconegut, reprengué i acabà després de cinc o sis anys de treball intens. Fou el seu “Parsifal”, el seu cant del cigne, puix que des d'aleshores va afeblint-se i un dia de novenari, a conseqüència d'una angina de pit, mor a la trona.

Explica després els records seus, quan començà a fer versos, i l'admiració que tot seguit tingué per Mossèn Costa, que el dugué a Mallorca per fer la seva coneixença.

Aleshores ja era un home acabat. El drama de Mossèn Costa era que ja havia passat la seva època, que s'havia acabat el seu esperit, l'oli de la seva vida.

Els concurrents, que omplien a vessar la sala, reberen amb llargs aplaudiments el treball d'En Sagarra que hem extractat breument.

* * *

Traduïm els següents paràgrafs de l'article d'Albert Dauzat "*Les Atlas linguistiques et la Cartographie du Langage*" publicat en el "*Mercure de France*", n.º 732, referents a l'"Atlas lingüístic de Catalunya", que edita l'"Institut d'Estudis Catalans", donada la importància que aquesta obra té per a l'estudi de la nostra varietat dintre la llengua catalana.

«Un esforç anàleg al que necessità l'Atlas de França no ha tornat a ésser intentat fins a l'"Atlas lingüístic de Catalunya" de Mn. A. Griera. Aquest atlas, l'edició del qual va per bon camí, surt a Barcelona des del 1923; quatre fascicles que contenen 786 mapes han sortit i el cinquè està en premsa. Continuarà al voltant de 3500 mapes. L'enquesta es fa en 250 localitats i comprèn el Rosselló, les illes Balears, Catalunya, les províncies de València i Múrcia i el lindar oriental d'Aragó. L'autor, antic deixeble de Gilliéron, s'ha aprofitat de les crítiques adreçades a l'Atlas de França. Les localitats han estat escollides després d'una enquesta preliminar; ell mateix ha fet les recerques, ha escollit cuidadosament els subjectes que ha controlat amb altres en cada lloc i ha passat al voltant d'una setmana en cada localitat.»

Ens plau de recollir els elogis que un estranger dedica a la primera obra d'aquesta classe publicada a la península.

* * *

La important revista «La Paraula Cristiana» publica en el seu número d'aquest mes una bibliografia signada per R. d'Alós-Moner sobre els «Proverbis de Ramon», obra que fa poc s'ha donat a la llum, transcrita pel nostre amic Mossèn Salvador Galmés i de la qual en donàrem compte en el nostre número de Novembre.

De la crítica del senyor d'Alós retallam els següents paràgrafs merescudament elogiosos per Mn. Galmés i per l'obra que és legítim orgull de la seva vida:

«Ja una altra vegada tinguérem ocasió de parlar, en les pàgines de «La Paraula Cristiana», de l'empresa digna de tal elogi que duu a cap Mn. Galmés en continuar l'edició de les obres catalanes de Ramon Lull, començada per la Comissió Editora Lul·liana. A la seva forta preparació per aquestes tasques de què ha donat força mostres (la nostra revista mateixa publicava, no fa gaire, el seu treball sobre els *Viatges de Ramon Lull*), adjunta una devoció del polígraf coterrani, ben orientada, seguint l'escola de Mateu Obrador renovador dels estudis lul·lians a Mallorca. Però el que més hem d'admirar i d'agrair a Mn. Galmés és que, a costa de sacrificis de tota mena—no són els menors els pecuniaris—vagi completant el gran

monument a Ramon Lull, monument que, sense gran treball i sense entusiasme, hauria restat a mig fer.

L'obra enorme de Ramon Lull, en tots els seus aspectes diversos, es va fent assequible, dia per dia, mercès al modern renaixement del estudis lul·lians, que s'obren pas més enllà de les fronteres. En la croada lul·liana d'avui, Mn. Galmés ocupa un dels primers llocs.

Ens hem d'augurar que tots els catalans i els amants de les nostres lletres coadjuvin a l'empresa de l'abnegat editor mallorquí: es tracta de fer comprendre al món *ciò che potea la lingua nostra* amb Ramon Lull, patriarca de la literatura catalana.»

* * *

Sebastià Pons, en la Secció *Lettres Catalanes* del "*Mercure de France*" del 1er. d'aquest mes, dedica bells comentaris a diferents produccions literàries catalanes darrerament aparegudes.

Dóna compte del "Resum de Literatura Catalana" de Nicolau d'Olwer que qualifica de model d'erudició sòbria i concisa, fogosa i aristocràtica; del recull poètic "Pels camins del Món" de Mateu Janès i Duran; assenyala "Invocació Secular" el poema cabdal, potser, de López-Picó; i "El Cor Quiet" de Josep Carner, el màgic del paisatge i del llenguatge.

De la col·lecció "Els Nostres Clàssics" esmenta el "Llibre d'Amic e Amat. Llibre Ave Maria", amb introducció de Salvador Galmés, del gran patriarca de Miramar, "prodigiós creador d'al·legories i contes morals" i "Regiment de la cosa pública", introducció de Daniels de Molins de Rei, del pol·lígraf Francesc Eiximenis.

* * *

En el "Quadern d'Apunts" de "La Nau" del dia 9 del mes corrent trobam dues notes dedicades a treballs i a autors mallorquins.

L'una d'aqueixes notes es refereix a "El Règim polític de Mallorca al segle XIV" recull de documents medievals político-administratius, degut al nostre company Mossèn Antoni Pons. Amb aquest paràgraf clou el comentari: «Els "mots proemials" d'Antoni Pons han estat escrits en la varietat dialectal mallorquina.

¿Per què la Societat Arqueològica Lul·liana no es decideix a adoptar, en la unitat essencial, el català literari?»

Creim poder avençar, sense por d'ésser desmentits, ni contrariats en el nostre anhel, que la venerable Societat, d'avui endavant, quedarà incorporada al corrent general en les seves publicacions, per a les quals emprarà el sistema ortogràfic de l'"Institut". La significació de bona part dels membres de la nova Junta directiva i el desig gairebé general del seus associats deixen preveure la realització d'aquest bell gest de vertadera germanor.

Esperam que el vinent "Butlletí" ens confirmarà la nostra esperança.

L'altre comentari—francament elogiós—és dedicat a "Records de nostra terra" de Miquel Puigserver i Llabrés.

* * *

Amb motiu de l'aparició de "Les llàgrimes d'Angelina", "All i salobre" i "El comte Arnau", el poema gegantí, s'ha ofert al seu autor, Josep M.ª de Sagarra, un sopar íntim a l'Hotel Colom de Barcelona. L. N. T. en nom dels seus nombrosos amics i admiradors d'aquí s'adhereix a l'homenatge merescudíssim que li han retut a Barcelona.

Mai no oblidarem que Sagarra, amb la seva paraula valenta i flamejant, féu vibrar molts d'esperits adormissats i féu obrir molts d'ulls aculclats aquell dia—data memorable—en què celebràvem el centenari de la naixença del patriarca de les nostres Lletres, En Marian Aguiló. "In Memoriam" fa batre, encara, molts cors excessivament ralentits...

És a punt de sortir a Barcelona un opuscle on s'han reunit tots els articles publicats a l'entorn del projecte de trasllat del cor de la Catedral de Barcelona al presbiteri.

La majoria s'oposa al trasllat.

"La Veu de Catalunya" ha publicat amb motiu del seu trentenari un número extraordinari de gran vàlua per les signatures que aplega. S'hi reprodueixen en facsímil la majoria dels periòdics escrits en llengua vernàcula i els amics de "La Veu" han tingut la gentilesa d'incloure-hi el nostre.

Vagi la nostra enhorabona a l'estimat confrare per haver atès els trenta anys de vida, que bé es pot dir de lluita per l'ideal.

R. A. Latcham prepara un estudi biogràfic sobre Ramon Lull, que serà publicat a les pàgines de "La Nova Revista", de Barcelona.

En els concerts que es donen per la quaresma en el Teatre del Liceu, de Barcelona, s'executarà enguany una obra simfònica del nostre amic Baltasar Samper. Això significa la seva consagració en el món artístic, donat el to d'aquests concerts i les personalitats que els dirigeixen.

N O T I C I A R I

CONCERT

Novament hem tingut ocasió de sentir la pianista senyoreta Joana Barceló amb motiu del concert benèfic que donà al Teatre Principal el dia 16 del corrent mes.

Res no hem de rectificar a l'excel·lent concepte que ens ha merescut altres vegades aquesta artista i que hem exposat en aquestes mateixes planes.

La seva refinada sensibilitat i la tècnica pulcre i delicada que posseeix, la fan particularment apta per l'execució de la música del segle XVII i XVIII. És una intèrpret ideal dels músics d'aquella època i si el seu instrument fos el vertaderament adequat, volem dir, si executàs llurs obres sobre el clavicèmbal, no podríem ja demanar més. El seu art hauria arribat a ésser art pur.

En el concert que comentam executà la Srta. Barceló obres de Cabezón, Blow, Kirnberger, Dagecourt, Raick, Fiocco, Couperin i Bach, i fora de programa una *Gavota*, de Martini i un *Minuet*, de Lully. En totes mostrà la seva afiligranada dicció, però ens agradà especialment en la *Partita en la menor*, del gran J. S. Bach.

La darrera part composta per obres de Domenico Rossi, Antoni Noguera i M. Capllonch fou també molt del gust del distingit auditori que omplia el local i que exterioritzà la seva simpatia per la pianista.—E. P.

EXPOSICIONS

FRANCESC FIOI

Amb l'Exposició d'En Francesc Fiol—jove artista d'Inca que exposava per primera vegada—s'ha extingit per sempre el Saló d'Exposicions de «La Veda». Els pintors «nous» mallorquins, a jutjar per llur obra, no pareixen sentir pas cap extraordinària inquietud estètica. No tenen pas gaires preocupacions quan surten a pintar, no es capfiquen gaire quan es troben davant de la tela. La pintura mallorquina, de pintors mallorquins, és realista. El realisme de la pintura mallorquina, és un realisme moderat. No arriba quasi mai a l'exaltació de l'impressionisme. Tampoc a la cruesa de l'expressionisme. El senyor Fiol no desment el seu mallorquinisme, en aquest sentit. I ha entrat en el camí de la pintura amb aquests prejudicis realistes, amb la preocupació quasi bé única que en els paisatges pintats s'han de posar tots els arbres i totes les pedres que es veuen en el natural. Això s'evidencia en la seva obra per la pesadesa que dona als elements de la composició que formen el tot del quadre. Sols amb un gran esforç de voluntat podria el senyor Fiol lliurar-se d'aquesta pesadesa. Un canvi de paisatge seria per a En Francesc Fiol cosa recomenable. Veure paisatges que no fossin els de Mallorca, ja que l'esforç mental necessari per a sostroure's de la influència de Mallorca sempre serà mes costós si es té continuament el paisatge mallorquí al davant. No tot el que hi ha a Mallorca és pictòric, ni per pintar basta tenir tela, pinzells i colors. Quan es neix a la pintura amb un prejudici com el d'En Fiol, cal un canvi radical de visió per a lliurar-se de la influència de l'ambient.

Amb l'Exposició d'aquest «nou» pintor, oberta la segona quinzena de desembre el crític es troba amb un problema que no es presenta en altres pintors. El dilema d'ésser benevolent o ésser exigent no es presenta davant la seva obra. Benevolència i exigència han d'aliar-se en aquesta crítica. Benevolència perquè és jove i exposa per primera vegada. I exigència per les mateixes raons, perquè essent jove, pensa i sent com un vell davant la naturalesa. Però encara és més excusable En Fiol per la seva inexperiència que aquell pintor que pinta fa trenta anys el mateix sense haver avançat gens en el seu art. Un jove és susceptible d'evolució. Un vell ja és més difícil. Hi ha encarcaments físics i espirituals incorregibles. Però com en tot hi ha excepcions, es dona moltes vegades el cas que hi ha vells que pareixen joves. Darrerament amb l'Exposició d'En Ribas (pare) a les «Galeries Costa» n'hem tingut una bona prova.

Perquè és jove el senyor Fiol, encara, perquè hi ha moments que veu el color i té un cert sentit de la visió i composició, li deim tot això i el tractam amb benevolència i exigència a l'ensem. Més que crítica de la seva exposició és aquesta nota un breu recull de consideracions al marge. No volem dir que la seva Exposició fos bona, però tampoc que fos dolenta. Hi havia obres inqualificables—els retrats—, n'hi havia de puntillistes i crues, n'hi havia de visió desequilibrada. Però n'hi havia d'agradable visió, fins n'hi havia qualcuna d'acceptable colorit. I en quasi totes es veia un esforç per a obtenir una harmonia—qualcuna en gris—però la preocupació del detall destruïa la intenció.

ANTONI GELABERT

A les «Galeries Costa» ens ha donat a conèixer els seus Parrals de Mallorca N'Antoni Gelabert. No havíem conegut mai una manifestació completa de l'art d'En Gelabert. La seva pintura no ens era pas desconeguda. Podem dir que la coneixíem esporàdicament, o sigui per les seves manifestacions esporàdiques, avui un quadre, demà un altre. Mai amb la cohesió i consistència amb què ara s'és presentada. Pareix que a Mallorca acaben de descobrir un nou pintor. Això es denota pel que abans hem dit, però En Gelabert, un dels pintors mallorquins més segurs d'ell mateix, no ha evolucionat gaire. El que ha evolucionat és estat el gust del públic. Per això ha agradat En Gelabert ara més que abans, perquè En Gelabert és prou nou per agradar a vells i moderns, perquè el seu art marca a Mallorca la transició encara agradable als vells i que fa preveure als joves el camí vers una modernitat. Aquestes consideracions les han fetes més de cinc persones «enterades», aquests dies passats. No són, doncs, una novetat, però cal dir-les pel públic en general, per orientar el gust, que és de les funcions del crític, la més profundament social. Així, doncs, aquesta Exposició ha tingut la virtut d'interessar el públic, tant aquell que va a veure coses reals i comprensibles—la mesocràcia, el bon burgès—com aquell més reduït i compost per l'élite dels entesos o que passen per ésser-ho. La pintura d'En Gelabert no pot defraudar els uns, ni els altres. No defrauda la mesocràcia perquè hi ha en els quadres el suficient verisme per a relacionar-los amb els paratges que idealitzen. Tampoc defrauda l'élite perquè hi ha en les obres una preocupació de síntesi, de simplificació, d'allunyar-se del detallisme—la major part de vegades el detallisme no denota més que falta d'imaginació—aconseguint-ho d'acord amb el seu estil, amb la seva tècnica personal.

En Gelabert demostrà amb aquesta Exposició que és un dels pintors mallorquins de més sòlida preparació i de més seguretat en l'execució. Aquesta Exposició és ben coherent. De tema i de tècnica. Cada un d'aquests

parrals seus és una estrofa del magnífic poema pictòric que forma el conjunt. L'esperit del pintor s'ha recreat en la creació, traslladant a la tela la situació i el seu estat anímic, com el poeta que posa a cada estrofa del poema les més íntimes sensacions. Els parrals d'En Gelabert tenen del seu estat d'ànima en el moment de l'execució. En un fa cantar els verds amb alegria fresca, en altres s'exalten les coloracions, que s'idealitzen en un altre d'harmonia blava. Hi havia parrals d'una gran poesia en la composició, altre d'harmonia rosada; i fins i tot no faltava en aquest poema l'estrofa trista del crepuscle, ni tampoc l'estrofa patètica del parral a la tardor, quan les fulles s'esgrogueeixen.

La pintura d'En Gelabert és de bon cep impressionista. Un impressionisme francès passat per Catalunya. No desment la seva coneixença d'En Mir i d'En Rusiñol. Però quan conta qualque cosa sempre ho fa amb accent ben personal. En Gelabert pinta amb sinceritat. És valent i net. La seva tècnica mai no és barroera. Ho diu tot amb aquestes pinzellades seves, característiques: verticals, horitzontals, a voltes oblíquies, o amb senzills tocs de pinzell, però sense confusió, delimitant sempre la pinzellada. Relaciona bé els colors i les seves pinzellades sistemàtiques resten diluïdes en l'atmosfera del quadre. En Gelabert despulla la naturalesa amb afalacs sensuals que es tornen a la tela en aquestes pinzellades allargades, simètriques, amb què l'artista es complau de rodejar el motiu, com si el preparàs, suauement i lentament, per a possessionar-se plenament d'ell.

L'Exposició Gelabert s'obrí el 24 de desembre i es tancà el 6 de gener, i a part de l'èxit artístic merescut, ha obtingut l'econòmic, digne complementari d'aquell.

ARTHUR BYNE

«Galleries Costa». En el parèntesi de dues exposicions de paisatge a l'oli, aquesta Exposició de Fotografies d'Espanya, obra de l'arquitecte nordamericà Mr. Arthur Byne. Entre mig de dues Exposicions d'Art Pictòric, aquesta d'Art Fotogràfic.

Mr. Byne és home de nombroses activitats artístiques. Construeix edificis, dibuixa, pinta, escriu, fa fotografies. I tot amb la seguretat i precisió, amb el bon gust que caracteritza les obres que en col·laboració amb la seva muller Mrs. Mildred Stapley Byne, han arribat a donar cima per honor de l'arquitectura i de les arts hispàniques del moble, de la forja, dels teixits, etc.

En aquesta Exposició oberta a les «Galleries Costa» se'ns presenta el senyor Byne sota l'aspecte fotogràfic, com fa anys es presentà, a «La Veda», sota l'aspecte pictòric, que encara es recorda amb elogi. Aquesta Exposició no pot ésser mai una sorpresa per aquell que conegui, encara que molt superficialment, les obres dels senyors Byne, abundantment i meravellósament il·lustrades totes elles amb fotografies de Mr. Byne. El que sí sorprèn en aquesta Exposició és, que fotografies fetes amb la finalitat de donar el document gràfic—cosa tan necessària en art—a les obres, puguin, per elles soles i separadament, sense ésser més que ampliacions d'aquelles il·lustracions, tenir el valor d'una obra d'art. Això demostra que el qui les ha fet és un home dotat excepcionalment.

Mr. Byne no és un professional de la fotografia. Li fou necessari fer fotografies pel desenrotllament de les seves obres. El seu bon ull d'arquitecte, acostumat a les millors perspectives, el seu bon gust de pintor per escollir els motius preferents, el coneixement del país i del seu art, i la pràctica, varen fer la resta, això és, un excel·lent fotògraf.

En aquesta Exposició no figura més que una desena de fotografies de Mallorca. El senyor Byne volgué mostrar altres llocs desconeguts d'Espanya.

Algunes d'aquestes fotografies han estat darrerament a Londres a petició de la "Royal Horticultural Society" en la Exposició de Vistes de Jardins d'Europa, organitzada per aquella entitat. El Museu de Monterrey (Califòrnia) ha adquirit una sèrie de fotografies de Mr. Byne i igualment l'Institut Carneggie.

No és aquesta la primera vegada que ens ocupam de la important tasca dels senyors Byne. Després de la publicació del seu llibre "Cases i Jardins de Mallorca" se'ns presenta ocasió de donar fe novament de l'atenció que mereix Mallorca als senyors Byne.—*Ernest Maria Dethorey.*

NOTES D'ART

Ha fet estada a Mallorca una temporada, la pintora alemanya Lilja Busse. Després de pintar un bon grapat de teles, un dels darrers dies del present mes va emprendre el viatge de retorn.

El dia 15 de gener un grup d'amics va obsequiar amb un banquet, que es celebrà a l'Hotel Victòria, els senyors Byne, com a tribut merescut a la seva obra realitzada a Mallorca i per Mallorca. A l'entorn del senyors Byne es reuniren, amb motiu d'aquest homenatge íntim que se'ls dedicava, unes seixanta persones, entre les quals hi havia els principals elements del turisme, artistes, escriptors, membres de la colònia estrangera i distingides senyores. Llegí les nombroses i valuoses adhesions—entre les quals figurava la de LA NOSTRA TERRA—el nostre col·laborador N'Ernest Maria Dethorey. I oferí l'homenatge al matrimoni Byne—amb un parlament bell i documentat, que es publicà *in extenso* en el diari local "El Día"—el nostre amic, l'arquitecte Guillem Forteza. La senyora i el senyor Byne agrairen amb paraules plenes d'encís l'homenatge.

L' "Agrupación Fotográfica del Fomento del Turismo" celebrà el seu primer concurs el mes passat, i a continuació una Exposició de fotografies en el mateix lloc del "Fomento del Turismo".

Dita Exposició fou un èxit i el millor precedent pels concursos vinents. Es clausurà el dia 6 de gener.

LA NOSTRA TERRA

DIRECTOR:

ANTONI SALVÀ I RIPOLL

Redacció i Administració:

Carrer de Palacio, 91.—Ciutat de Mallorca

Preus de subscripció: Any, 12 ptes.—Trimestre, 3 ptes.—Número solt, 1'25 ptes.

ESTAMPA D' EN FRANCESC SOLER.—SANT FRANCESC, 2 I 4.—PALMA DE MALLORCA